

Izolacionizam: Istorija američkih napora da se zaštiti od sveta

Charles A. Kupchan, *Isolationism: A History of America's Efforts to Shield Itself from the World*, Oxford University Press, New York, 2020, pp. 456

Knjiga Čarlsa Kupčana (Charles Kupchan) *Izolacionizam: Istorija američkih napora da se zaštiti od sveta* (*Isolationism: A History of America's Efforts to Shield Itself from the World*) predstavlja sveobuhvatnu analizu američkog izolacionizma od osnivanja Sjedinjenih Američkih Država (SAD) do savremenih dana. Čarls Kupčan je profesor međunarodnih odnosa na Univerzitetu Džordžtaun u Vašingtonu (Georgetown University in Washington) i istraživač u Savetu za spoljne odnose. Kupčan je kao niko pre njega u pomenutoj monografiji do detalja analizirao uspone i padove izolacionističke spoljnopolitičke orijentacije SAD. Ova tema postaje posebno značajna nakon dolaska Donalda Trampa na poziciju predsednika SAD 2016. godine. Trampov pristup spoljnoj politici može se smatrati agresivnim izolacionizmom koji je raskrstio sa spoljnopolitičkom strategijom internacionalizma dominantnom kod gotovo svih američkih predsednika od Ruzvelta pa nadalje. Kupčanova knjiga sve vreme analizira smenu dva glavna pristupa spoljnoj politici uz sve interne raznolikosti – izolacionističkog i internacionalističkog. Iako pristupa objektivnoj analizi problema, autor kritikuje stanovište po kojem je američki internacionalizam u praksi uvek osuđen na propast (Miršajmer 2019). Od svog nastanka SAD nisu imale nameru delovanja izvan svojih granica. Džordž Vašington je jasno odredio kurs govoreći da "prava politika SAD uključuje da se klone trajnih saveza sa bilo kojom stranom silom". Kontinuitet izolacionizma u SAD ostaje gotovo neokrunjen uz uspone i padove sve do japanskog napada na Perl Harbor 1941. godine.

Knjiga se sastoji iz tri glavna poglavlja. Prvi deo analizira period ere izolacionizma od 1789. do 1898. godine. Još od revolucionarnog perioda osvajanja nezavisnosti, SAD su imale politiku nemešanja u poslove drugih država. Francuska revolucija iz 1789. godine uticala je na oblikovanje nacionalne suverenosti SAD i odnosu prema drugim državama. Izolacionizam je postojao kao doktrina, čak i tokom rata protiv Velike Britanije 1812. godine. Defanzivna strategija posebno dolazi do izražaja usvajanjem Monroove doktrine koja je značila suprotstavljanje evropskom

kolonijalizmu na američkom kontinentu. Ova doktrina je jačala ustrojenu izolacionizam SAD koji se protivio evropskom mešanju u Južnoj i Severnoj Americi, što je uvelo agresivnu komponentu izolacionističkoj strategiji. Američki građanski rat i kasniji rast moći SAD pobedom „severa“, zauzdavala je velika strategija izolacije. SAD su na neki način obuzdavale samu sebe ograničavajući sopstvenu moć na delovanje u „svom dvorištu“.

Drugo poglavlje knjige govori o novim porivima SAD da izađe iz svog dvorišta i projektuje moć na druge teritorije. Ovaj deo knjige analizira period između 1898. i 1941. godine. Imperijalne ambicije rastu nakon Špansko-američkog rata, ali izolacionizam u vidu kočnice deluje poput povratne sprege. Kupčan tako pojašnjava prvo republikanski imperijalizam, pa potom i wilsonovski idealizam kao nove spoljnopolitičke orijentacije koje nisu prošle bez snažnog odgovora izolacionista i vraćanje u pređašnje stanje. Ličnost Vudro Vilsona odigrala je značajnu ulogu u pomeranju kursa ka internacionalizmu ali u poslednjoj instanci nije uspeła u tome. Vilson je nakon uvlačenja SAD u Prvi svetski rat i iniciranja formiranja Društva naroda kao preteče Ujedinjenih nacija, uspeo donekle u cementiranju korena novih ideja unutar američkog političkog establišmenta. Međutim, američki Kongres je blokirao pristupanje SAD Društvu naroda smatrajući da su se SAD već dovoljno mešale u unutrašnje evropske poslove i vraćajući ih na kurs izolacije. Sve do japanskog napada na Perl Harbor, SAD su uživale u moći bez odgovornosti za dešavanja na globalnom planu, čemu je pomogla i Velika depresija ekonomije.

Treće poglavlje knjige obrađuje uspon i pad liberalnog internacionalizma u periodu 1941. do 2020. godine. Zlatno doba liberalnog internacionalizma Kupčan vidi u periodu od Drugog svetskog rata pa sve do kraja Hladnog rata i kraha arhineprijatelja u vidu Sovjetskog Saveza. Pobeda u Hladnom ratu ostavila je SAD bez neprijatelja, a time i argumenta za mnogobrojne intervencije daleko od kuće, pa su SAD morale da traže novu svrhu preoblikujući matricu delovanja. Kraj Hladnog rata označio je i delimični povratak izolacionizma na scenu iako su paralelno obe paradigme nastavile da postoje sve do današnjih dana. Dolaskom Trampa na mesto američkog predsednika klatno se pomerilo u korist izolacionizma, vraćajući SAD na kurs gledanja u sopstveno dvorište. Ipak, snaga liberalnog internacionalizma nije prestala dolaskom Donalda Trampa. Autori poput Henrija Kisindžera predvideli su novi Hladni rat pre više od deceniju i situaciju u kojoj naglašavanje ideološke različitosti ide do mere praktičnog blokiranja saradnje o bazičnim pitanjima poput nuklearne proliferacije ili klimatskih promena (Kissinger 2011, pp. 521-522).

Prema Kupčanu, američka istorija izolacionizma može da pruži lekcije za trenutno lošu geopolitičku situaciju po SAD koje su prethodnih 80 godina provele

u pokušajima da upravljaju svetom kroz globalnu mrežu međunarodnih institucija, saveza i vojnih baza. Ovaj period delovanja SAD može se reći da je više anomalija nego pravilo posmatrajući celokupnu istoriju ove države od njenog osnivanja do danas. Kako svedoči Kupčan je ovu izuzetnu monografiju počeo da piše 2012. godine, četiri godine pre dolaska Trampove administracije, odričući da glavni razlog pisanja knjige leži u Trampovoj izolacionističkoj doktrini „America first“. Kupčan tvrdi da je percipirao slabosti internacionalizma posle pada Berlinskog zida, kada je američku intervenciju u Iraku Senat usvojio tesnom većinom od 52 naspram 47 senatora. Tokom devedesetih godina, Kupčan vidi slabljenje internacionalizma koji su do tada podržavale centrističke snage, bilo na republikanskoj ili demokratskoj strani političkog establišmenta. Većina je tokom devedesetih postala upitna, naročito od 1994. godine kada su republikanci preuzeli većinu u Kongresu. Međutim, teroristički napad na američkom tlu u septembru 2001. godine, odložio je povratak izolacionizmu na neodređeno vreme. Barak Obama je osvojio dva mandata zahvaljujući svojoj pacifističkoj retorici neophodnosti izlaska američkih snaga iz Avganistana i Iraka. Kupčan je kao neko ko je radio u Savetu za nacionalnu bezbednost tokom Obaminog drugog mandata, tvrdio da su intervencije na Bliskom istoku, otpočele nakon napada u Njujorku 2001. godine, bile toliko komplikovane i teške, da je izlazak iz tog regiona morao biti spor i mukotrpan. Tramp je ovaj ulazak američkih snaga na bliskoistočne teritorije pojednostavio i jasno sledio put izlaska, čak iako je to neretko vodilo slabljenju moći SAD i gubitka poverenja među američkim saveznicima. Pojedini autori ističu opasnost povratka u izolacionizam, svodeći ga na najgori mogući odgovor zasnovan na pogrešnom tumačenju sveta da će „šuma prestati da raste kada je jednom posečete“ (Kagan 2018). Najbolji primer za ovakvu tvrdnju je povratak talibana na vlast u Avganistanu nakon potpunog povlačenja američkih snaga.

Ova knjiga ne samo da je udžbenik za razumevanje američke spoljne politike od njenih početaka do današnjih dana, već neretko i putokaz za praktično delovanje. Kupčan kao neko ko je istovremeno i teoretičar i praktičar međunarodne politike, daje i smernice i najbolje recepte za američko spoljnopolitičko delovanje. On sebe vidi kao zastupnika škole tzv. „selektivnog angažovanja“, kritikujući posebno emotivno uzrokovane intervencije posle 11. septembra 2001. godine. Kupčan zaključuje da je protivnik potpunog napuštanja pozicija izvan američke teritorije, ali se istovremeno zalaže za napuštanje Bliskog istoka kao „strateške periferije“ u novim globalnim odnosima prema Kini kao glavnom rivalu. Angažovanje SAD u Evropi i istočnoj Aziji, uz istovremeni izlazak iz regiona Bliskog istoka, Kupčan vidi kao spoljnopolitički recept za uspešno održanje SAD kao najveće globalne sile.

Bibliografija

Kagan Robert. 2018. *The Jungle Grows Back: America and Our Imperiled World*. New York: Alfred A. Knop.

Kissinger Henry. 2011. *On China*. New York: Penguin Press.

Kupchan Charles A. 2020. *Isolationism: A History of America's Efforts to Shield Itself from the World*. New York: Oxford University Press.

Miršajmer Džon. 2019. *Velika zabluda: liberalni snovi i međunarodna realnost*. Beograd: Centar za međunarodnu saradnju i održivi razvoj – CIRSD.

Bogdan STOJANOVIĆ